

putova, planinarski časopis i drugi izvori omogućuju rekonstrukciju ne samo fizičkih staza nego i društvenih sukoba koji su ih pratili. Takav pristup omogućuje da se hodanje promatra kao proces u kojem se svakodnevna praksa susreće s državnom regulacijom, lokalnim interesima i promjenama ekonomskog poretka. Posebnu vrijednost za hrvatska istraživanja predstavlja mogućnost proširenja analize na ranija razdoblja, uključujući ranonovovjekovne i vlastelinske krajolike. U tim kontekstima hodanje još nije rekreativna aktivnost u modernom smislu, ali je kretanje prostorom strogo regulirano i duboko povezano s pitanjima kontrole teritorija, sigurnosti i gospodarenja. Time se otvara mogućnost da se genealogija putova i režima kretanja prati od predmodernih oblika upravljanja prostorom do suvremenih sukoba oko rekreacije, turizma i javnog pristupa. Primjena Holtina okvira na hrvatski slučaj tako omogućuje da se hodanje analizira kao indikator društvenih odnosa i promjena u shvaćanju vlasništva, javnog dobra i prirode. Umjesto deskriptivne povijesti rekreacije, dobiva se analitički pristup koji povezuje kulturne prakse, pravne strukture i odnose moći, čime se hrvatska istraživanja mogu smjestiti u širi europski i komparativni historiografski kontekst.

Hrvoje PETRIĆ

PLACE AND NATURE: ESSAYS IN RUSSIAN ENVIRONMENTAL HISTORY, UR. DAVID MOON, NICHOLAS B. BREYFOGLE I ALEXANDRA BEKASOVA (ISBN 978-1-912186-16-7; 978-1-912186-88-4), THE WHITE HORSE PRESS 2021., 343 STR.

Zbornik *Place and Nature: Essays in Russian Environmental History*, koji su uredili David Moon, Nicholas B. Breyfogle i Alexandra Bekasova, predstavlja zrelu i metodološki koherentnu zbirku studija posvećenih okolišnoj povijesti prostora koji su u različitim razdobljima bili pod ruskom i sovjetskom vlašću. Polazišna koncepcija knjige temelji se na analitičkom spoju pojmova mjesta i prirode, pri čemu se okoliš ne promatra kao pasivna pozadina povijesnih procesa, nego kao aktivni sudionik u oblikovanju društvenih, političkih i kulturnih odnosa. Autori inzistiraju na važnosti lokalnih konteksta i konkretnih krajolika kao ključnih jedinica analize za razumijevanje dugog trajanja odnosa čovjeka i okoliša. Struktura zbornika jasno odražava takvu metodološku orijentaciju. Prvi dio posvećen je sjeverozapadnoj Rusiji i europskom sjeveru, s naglaskom na Solovečke otoke, Kareliju, ArhangelSKU oblast i problematiku poplava u Sankt Peterburgu. Ovdje se okolišna povijest isprepliće s poviješću religije, baštine, urbanog razvoja i upravljanja rizicima, pri čemu se pokazuje kako su specifični prirodni uvjeti oblikovali institucionalne i kulturne odgovore društva. Drugi dio donosi fotografske eseje koji naglašavaju važnost boravka na terenu i vizualne analize kao legitimnog historiografskog postupka, čime se dodatno problematizira granica između znanstvenog teksta i iskustvenog znanja. Treći dio usmjeren je na Sibir i ruski Daleki istok, s posebnim fokusom na Bajkalsko jezero, industrijski razvoj, prometne sustave i režime zaštite prirode, čime se zbornik pomiče prema pitanjima imperijalne ekspanzije, resursne politike i globalnih okolišnih rasprava. Tematski raspon priloga iznimno je širok, ali ih povezuje zajednički interes za mjesto kao analitičku kategoriju. Studije o Soloveckim otocima, Bajkalu ili Uralu ne nastoje ponuditi iscrpne regionalne povijesti, nego koriste ta mjesta kao kondenzirane prostore u kojima se prelamaju imperijalni projekti, znanstvene ambicije, lokalna iskustva i ekološke posljedice modernizacije. Posebno su vrijedni prilozi koji kombiniraju arhivska istraživanja s analizom materijalnog krajolika, čime se pokazuje kako su infrastruktura, industrijski objekti, prometne mreže i zaštićena područja istodobno povijesni izvori i povijesni akteri.

Zbornik se odlikuje snažnom interdisciplinarnošću. Autori koriste metode povijesti okoliša, povijesne geografije, povijesti znanosti i tehnologije, te kulturne povijesti, pri čemu se jasno vidi utjecaj suvremenih rasprava o antropocenu, mobilnosti i okolišnoj pravdi. Istodobno, većina priloga ostaje čvrsto ukorijenjena u empirijskoj građi, što sprječava da teorijski okvir nadvlada povijesnu analizu. Posebna vrijednost knjige leži u tome što ruski i sovjetski prostor ne prikazuje kao iznimku ili periferiju, nego kao laboratorij za proučavanje univerzalnih pitanja okolišne povijesti, uključujući odnose između

države i prirode, znanosti i politike, te lokalnih zajednica i globalnih diskursa. Ovaj zbornik predstavlja važan doprinos međunarodnoj historiografiji o povijesti okoliša jer nudi model koji je istodobno duboko ukorijenjen u izabrane lokalitete, ali i otvoren prema komparativnim i transnacionalnim perspektivama. Za istraživače izvan ruskog konteksta, uključujući i one koji se bave srednjoeuropskim i jugoistočnoeuropskim prostorima, zbornik je osobito poticajan zbog metodološkog naglaska na mjesto (»place«) kao ključnu analitičku razinu. Knjiga pokazuje kako se kroz pažljivo odabrane studije slučaja mogu povezati lokalni krajolici s velikim povijesnim procesima, čineći povijest okoliša relevantnom za šire rasprave o modernizaciji, imperijalizmu i dugoročnim posljedicama ljudskog djelovanja na prirodu.

Hrvoje PETRIĆ

CHRISTOF MAUCH, PARADISE BLUES: TRAVELS THROUGH AMERICA'S ENVIRONMENTAL HISTORY (ISBN 978-1-912186-78-5), THE WHITE HORSE PRESS 2024., 297 STR.

Knjiga *Paradise Blues: Travels Through America's Environmental History* predstavlja zrelu i konceptualno jasno oblikovan esejistički prikaz povijesti okoliša Sjedinjenih Američkih Država, strukturiran kao niz putopisno-analitičkih eseja koji povezuju konkretne krajolike s dugim povijesnim procesima eksploatacije, zaštite i simboličkog oblikovanja prirode. Christof Mauch polazi od pretpostavke da se američka povijest ne može razumjeti bez pažljive analize odnosa društva prema okolišu, te da je upravo kretanje kroz prostor, putovanje, boravak na terenu i hodanje, heuristički alat koji omogućuje povezivanje apstraktnih koncepata s materijalnim tragovima u krajoliku. Struktura knjige organizirana je oko odabranih lokacija koje autor tretira kao karakteristične primjere šireg američkog iskustva. Od Aljaske i arktičkog ruba, preko industrijskih i urbanih prostora poput Memphisa i Niagare, do pustinjačkih i obalnih krajolika Nevade i Kalifornije, Mauch gradi narativ koji istodobno funkcionira kao putopis, povijest okoliša i kulturna analiza. Svako poglavlje predstavlja studiju slučaja u kojoj se prirodni procesi, gospodarski interesi, političke odluke i društvene imaginacije međusobno isprepliću. Time se izbjegava linearna nacionalna/američka povijest okoliša, a umjesto nje nudi se mozaik regionalnih iskustava koji zajedno oblikuju složenu sliku američkog odnosa prema prirodi.

Središnji koncept knjige jest napetost između ideje Amerike kao »prirodne nacije« i stvarnosti intenzivne i često destruktivne eksploatacije resursa. Mauch uvjerljivo pokazuje kako homogenizirajući diskurs o američkom krajoliku prikriva duboke klimatske, ekološke i kulturne razlike među regijama, ali i kako su upravo te razlike generirale različite obrasce gospodarenja, naseljavanja i okolišnog konflikta. Posebnu pažnju posvećuje paradoksu američkog okolišnog pokreta: s jedne strane, Sjedinjene Države postaju model globalne zaštite prirode kroz nacionalne parkove i snažne nevladine organizacije, dok su s druge strane istodobno među najvećim potrošačima resursa i proizvođačima otpada.

Metodološki, knjiga se oslanja na svjesno subjektivnu perspektivu, što autor izričito tematizira u prologu. Putovanje i osobni doživljaj nisu suprotstavljeni znanstvenoj analizi, nego su njezin sastavni dio. Mauch se pritom poziva na tradiciju povijesti okoliša koja inzistira na »terenskom« pristupu i na važnosti neposrednog susreta s krajolikom. Takav postupak omogućuje mu da poveže mikrohistorijske uvide s makroprocesima poput industrijalizacije, urbanizacije, militarizacije prostora ili klimatskih promjena. Iako izbor lokacija ostaje subjektivan, autor ga legitimira argumentom reprezentativnosti i simboličke snage pojedinih mjesta. Posebna vrijednost knjige leži u sposobnosti da okolišne probleme prikaže kao duboko povijesne fenomene. Primjeri poput Love Canala, navodnjavanja u Kaliforniji ili transformacije Floride u turistički »raj« jasno pokazuju kako se dugoročne odluke o korištenju prostora vraćaju u obliku ekoloških i društvenih kriza. Istodobno, autor izbjegava jednostavne moralne sudove te naglašava ambivalentnost američke okolišne povijesti, u kojoj se nada i razočaranje, inovacija i devastacija, često pojavljuju istodobno.

Economic- and Ecohistory

Ekonomska i ekohistorija

Journal for Economic History and Environmental History

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Topic / Tema broja

Environmental histories of western
southeastern Europe: historiographical surveys
of Serbia, Kosovo and Metohija, Bosnia and
Herzegovina, Montenegro and Macedonia

*Povijesti okoliša zapadnog dijela jugoistočne Europe:
historiografski pregledi Srbije, Kosova i Metohije, Bosne i
Hercegovine, Crne Gore i Makedonije*

Volume XX / Number 20

Zagreb – Samobor 2024

ISSN 1845-5867

UDK 33 + 9 + 504.3

Publishers / Nakladnici:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Co-publisher / Sunakladnik: Ekohistorijski laboratorij Centra za inovativne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Hrvatska www.ffzg.unizg.hr; <http://ckhis.ffzg.unizg.hr/>

Editor-in-chief / Glavni i odgovorni urednik:
Hrvoje Petrić

Guest Co-Editor / Gost su-urednik:
Žiga Zwitter

Editorial Staff / Uredništvo:

Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute, Žiga Zwitter

International Editorial Board / Međunarodno uredničko vijeće:

Drago Roksandić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Sorbonne-Paris, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Beijing/Peking, NR Kina*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordana Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Honolulu, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Matija Zorn (*Ljubljana*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

Article's UDC markups / UDK oznake članaka:
Ivica Zvonar

Layout / Prijelom:
Saša Bogadi

Journal directors / Za nakladnike:
Petra Somek, Hrvoje Petrić, Domagoj Tončinić

ISSN 1849-0190 (Online) ISSN 1845-5867 (Tisak)

Print by / Tisak:
Bogadigrafika, Koprivnica 2024.

Mailing addresses / Adresa uredništva:
Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Print partially supported by the City of Koprivnica
Tiskano uz djelomičnu potporu Grada Koprivnice

Cover / Na naslovnici:
The Mratinje dam, photo by I. Laković / *Brana Mratinje, foto I. Laković*

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:
CAB Abstracts
HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA
AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA
JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA
CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland
ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA